



Universitätsbibliothek Paderborn

Cornelii Iansenii Episcopi Iprensis Avgvstinvs

In Qvo Genuina sententia profundissimi Doctoris de Auxilio gratiæ medicinalis Christi Salvatoris, & de prædestinatione hominum & Angelorum proponitur, ac dilucidè ostenditur

Jansenius, Cornelius

Lovanii, 1640

16. Locus Augustini exponitur ubi dicere videtur, quod Pharaoni non imputabatur quod obduratus obtemperare non poterat.

urn:nbn:de:hbz:466:1-13704

C A P V T X V I .

Locus Augustini exponitur, ubi dicere videtur, quod Pharaoni non imputabatur quod obduratus obtemperare non poterat.

PRÆDICATIS omnibus obijcitur Augustini locus ex libro expositionis quarundam propositionum ex Epistola ad Romanos, ubi sic loquitur de peccatis Pharaonis qui & obduratus fuit & gratia sufficiente caruit. Non ergo hoc illi imputatur, quod tunc non obtemperavit, quandoquidem obdurato corde obtemperare non poterat; sed quia dignum se præbuit, cui cor obduraretur præcedenti infidelitate. Ergo ex Augustini mente, peccata obduratorum, qui secundum ipsum gratia sufficienti carent, non sunt peccata quæ ad culpam imputentur: Quod non alio ex capite contingere potest, nisi quia potestate evitandi carent, & consequenter non sunt liberi: sed quia valde absurdum est obduratos & excæcatos in actibus malis quos committunt carere libertate & culpa quæ illis imputari possit, absurdum etiam erit eos gratia sufficienti destitutos esse, nec Augustinus in ista sententia sequendus erit. Ita ferè recentiores quidam, qui ex isto potissimum loco se invictè concludere putant, Augustinum in ea sententia fuisse, quæ obduratis gratiam sufficientem negat; quamvis eam ipsi se improbare profiteantur. Alij alijs modis Augustinum non parum ab ejus mente recedentibus explicant, ne quid absurdum docere videatur.

Respondetur merito igitur ascendendum est ijs, qui in illius loci intelligentia falluntur: in qua profectò falli penè necessarium est, nisi quis Doctoris istius lucubrationes multum versaverit, & principia ejus non mediocriter penetraverit. Dico igitur sensum verborum istorum longè alium esse quam præ se ferre videantur. Nam in primis quamvis inde rectè colligatur, quod sufficienti gratia omnino careant, qui obdurato corde omnino obtemperare non possunt, quod nunquam dubitavit Augustinus, malè tamen infertur, illum obdurati cordis actum, quem ei non imputari dicit, non fuisse peccatum. Nam excæcatorum atque obduratorum actiones malas, qui præceptum vel cœcitate vel impotentiâ implere non possunt, esse vera peccata, poenæ etiam adeoque damnatione persequenda semper & post scriptum illum librum, & in ipso eodem libro satis apertè docuit. Nam quid significat aliud quod ibidem dicit, obduratum deferendo relinqui ut malè operetur? Nam in Augustini doctrina inauditum est, ut aliquis malè operetur & non peccet, quia ex ejus doctrina, omne factum, si rectè factum non est, peccatum est. Quod item significat aliud, quod ibidem docet quod infidelitas & impietas, propter quam obdurantur, inchoat poenæ meri-

tum, ut per ipsam poenam etiam malè operentur, itemque, quod sit primum meritum poenæ. Si enim impietas inchoat meritum non credendo, obduratio profectò perficit malè operando. Et si ex infidelitate primum supplicij meritum proficiscitur, profectò ex obdurate secundo, Post istum verò librum, obduratos & excæcatos verè proprièque peccare sepius ex professo tradidit. Nam libro de natura & gratia, cum dixisset quod luce veritatis desertus ac cœcus, plus necesse est cadat, quod non est aliud, quam id quod de Pharaonè dixerat, quod obtemperare non poterat, statim addit: Et tamen per hanc poenam, id est, per cordis cœcitatē, quæ si deserens luce sapientia in plura & gravia peccata collapsi sunt. Et ex Apostolo ad Romanos primo, multipliciter probat esse peccata licet poenalia, esse opera tenebrarum, esse majoris merita desertionis & vindictæ Dei. Et tractatu quinquagesimo tertio in Joannem, cum docuisset ex Evangelio, Iudæos non credendo peccavisse, & tamen excæcatos credere non potuisse, monet postea, Ne quisquam neget voluntatis arbitrium, & audeat excusare peccatum. Toto disputandi conatu hoc agit, & tanquam certissimam doctrinam asserit adversus Iulianum: Ista, inquit, cœcitas fuit Iudæis grande incredulitatis malum, & grandis causa peccati, ut occiderent Christum. Et inferius docet hujusmodi tam propriè esse peccata, ut inde etiam rei fiant, unde damnati. Quod paulò post ipse sic explicat, Etique damnati, Deo videlicet excæcante & obdurante, ut tanta operarentur mala. Et tamen ista damnatio etiam voluntas est, quo gravius implicantur. Et multò post evidentissimè dicit, per hujusmodi poenas fieri eadem peccata & peccatorum supplicia prætoriorum, & suppliciorum merita futurorum. Ut profectò dubitari nullo modo possit, quin Augustinus illa vera peccata esse senserit, ad quæ homines deserti gratia Dei, ex justa obdurate & excæcationis poena damnantur.

Quapropter qui locum Augustini obijctum rectè & genuinè intelligere cupit, quorundam principiorum ejus recordari debet. Primum est, quo constantissimè docet, primum hominem fuisse institutum cum summa quadam arbitrij libertate & indifferentia ad bonum & malum: usque adeo ut nihil ejus bonæ voluntati intrinsicè vel extrinsecus repugnante, solo nutu voluntatis, auxilio gratiæ sufficientis adjuncto, sine quo nihil poterat, in bono posset permanere si vellet. Ipsum quippe velle, ubi intus nihil concupiscentialiter resistebat, erat posse quod vellet: cujus contrarium experimur, postquam

lib. de nat. & grat. c. 22

lib. de nat. & grat. c. 22

lib. de nat. & grat. c. 22

Lib. de nat. & grat. c. 22

Tract. 53. in Joannem.

lib. 3. contra Iul. c. 3.

Ibidem.

Ibid. c. 4.

lib. de nat. & grat. c. 22

quam in peccatum lapsi sumus, & veri ignorantia & boni infirmitate puniti. Poterat quoque ad malum eadem facilitate declinare.

Ex isto quodammodo liberæ voluntatis æquilibrio nascébatur, ut actiones ejus sive in bonum sive in malum ex liberrimo nutu & flexu ejus proficiscerentur, utpote quas neque gratia, neque concupiscentia, quæ necdum erat exorta, libero voluntatis arbitrio donaret, sed ipsum arbitrium sibi. Nam ista gratia non donabat actus voluntati; erat enim adiutorium consentaneum tantæ libertati, non quo fieret ut vellet, sed sine quo velle non poterat. Et hinc est quod tale arbitrium subinde autonomastice liberum, & actio ejus libera vocari solet. Hinc etiam proficiscébatur, ut actiones ejus sive bonæ sive malæ, propriissimè merita dicerentur, & quod eis reddebatur, merces meriti; utpote quæ purè ex libera voluntate sponte surgerent, neque involverent quicquam gratiæ donationis in seipsis seu secundum se, sed in potentia tantum: hoc est, quantum & liberum arbitrium, & adiutorium potentiale gratiæ. sine qua non, gratis datum fuerat. Nihil etiam involvebant pœnæ vel præmij. Contrarium nunc omnino usu venit. Nam & velle & agere nunc per alterius ordinis gratiam donatur voluntati, omniaq; peccata nunc sunt supplicia præcedentium, quia non ex illa plena libertate, sed ex animi quadam pœnali cœcitate & infirmitate nascuntur, cum quibus in hunc mundum projecti sumus. De quibus omnibus latè libro primo de statu primi hominis & Angelorum disseruimus.

Hinc ulterius fiebat ut peccatum istud primum Adami sanctus Augustinus etiam singulari modo peccatum appellare consueverit, tanquam quod purum putumque peccatum esset, ex sola libertate voluntatis, nulla ignorantia vel concupiscentiâ impellente perpetratum. Nam omnia hujusmodi ignorantia & concupiscentiæ peccata, ita peccata sunt, ut simul sint præcedentium supplicia peccatorum. Iuxta quem peccati intellectum definitur à sancto Augustino peccatum, libro de duabus animabus, motus voluntatis inde liberum est abstinere. Quam definitionem sæpè protestatur nulli peccato, nisi solius primi hominis convenire: prorsus enim illi liberum erat qui nulla internâ cupiditate vel timore peccare cogebatur, de quo latè alibi disertum est.

Denique observandum est, quod Augustinus, cum istum librum ex quo objectio deprompta est, scriberet, adhuc illo errore tenebatur, quo putabat ita istam primæ felicitatis libertatem perisisse, ut tamen quædam reliquæ remansissent, ex quibus arbitrium in utramque partem liberum esset, ut crederet vel non crederet, quamvis gratia libertatem & potestatem ad operandum asserre deberet, quemadmodum hoc postea Massilienses arripuerunt. Quod ita esse, testis est ipse Augustinus in libro de prædestinatione Sanctorum. Ex istorum principiorum observatione præ-

sentis objecti loci, & multorum quæ in isto libro dicuntur, genuina pendet intelligentia. Nam ex isto intuitu dicit non procul ab initio:

Liberum arbitrium perfectè fuit in primo homine: in Lib. Expof. nobis autem ante gratiam non est liberum arbitrium quomodo ut non peccemus, sed ut tantum peccare nolumus, inefficaci videlicet voluntate, sub qua & credere comprehendit. Gratia vero efficit ut non tantum velimus, sed possumus, non nostris viribus liberi arbitrij, sed Liberatoris auxilio. Vbi satis aperte vides asseri reliquias quasdam itius primæ & magnæ libertatis, per quas ut minimum peccare nolumus. Quibus postea sapius ascribit etiam credere. Nam ex isto intuitu dicit aliquanto post: Liberum autem arbitrium habet ut credat liberatori, & accipiat gratiam, ut iam illo qui eam donat, liberante & adjuvante non peccet. Ex isto intuitu dicit infra: Non Deus elegit opera seu fidem. Quia scilicet videbat nos libero arbitrio credituros, non autem operaturos, quia libertate nostrâ credere, non verò operari possumus. Et inferius: Quod credimus nostrum est, id est, credere veri arbitrij fructus est, quod autem bonum operamur, illius est. Et rursum: Quod si vocatus vocantem securus fuerit, quod est iam in libero arbitrio merebitur & Spiritum sanctum, id est, gratiam, per quem bona possit operari. Et paucis adjectis: Nostrum est credere & velle, illius autem dare credentibus & volentibus facultatem bene operandi.

Ex hac igitur eadem consideratione libertatis quam habemus ad volendum atque credendum, non autem ad bene operandum, pendet & istud, quod ex illis Apostoli verbis, *Non volentis neque currentis, sed miserentis est Dei*, putabant aliqui, tolli etiam ad volendum libertatis arbitriū. Dicitur enim *non volentis &c.* Respondet ergo quod per illa verba, *Non tollitur liberum voluntatis arbitrium*, ad volendum, sed non sufficere dicit velle nostrum, nisi adjuvet Deus. Quamquam enim ibi sit etiam voluntas seu volitio nostra, sola tamen nihil posset, videlicet ad operandum id quod voluit. Vult enim significare, quod voluntas quidem nostra præcedit, utpote qua volumus atque credimus, credendoque meritum vite bone inchoamus; non tamen hoc sufficere, nisi Spiritus sancti dono voluntas illa robustior fiat, ut bonum possit operari. Quod illustrat etiam ex contrario Pharaonis exemplo. Nam ille cor obduratum habuit, ita ut non obtemperaret, imò obtemperare non posset præceptis Dei. Sed hoc similiter non proveniebat ex libero ejus arbitrio, sed ex supplicio præcedentis voluntatis incredulæ, quæ sic impotentia obtemperandi remunerata fuit, sicut voluntas credendi potestate operandi. Verba ipsius ista sunt: *Quod ergo tunc Pharaon non obtemperabat præceptis Dei, iam de supplicio veniebat*, videlicet non de libero voluntatis arbitrio: quia libero suo arbitrio non credendo, tale supplicium promeruerat, ut obduratus obtemperare non posset. Nam hoc est quod per modum probationis adicit: *Non autem quisquam potest dicere obdurationem illam cordis IMMÉRITO accidisse Pharaonem,* sed

Lib. de duabus animab. cap. 11.

Vide l. 3. de statu natura lapsæ toto c. 9. & lib. 2. cap. 21.

Vide lib. de prædest. Sanctor. c. 3. & 4.

sed iudicio Dei retribuente incredulitati eius debitam penam, scilicet ut obtemperare non posset, ac nihil aliud nisi malum posset operari; sicut illi qui libero arbitrio credidit, retribuitur ut per gratiam tanquam donum Dei operetur bonum. Nam istam comparationem adijcit quando dicit: *Sicut enim in ijs quos elegit Deus, non opera, sed fides liberi arbitrii inchoat meritum, ut per manus Dei bene operentur, sic & in ijs quos damnat, infidelitas & impietas liberi arbitrii qua nolunt credere, inchoat poena meritum, ut per ipsam penam etiam male operentur.*

Ex quibus patet Augustinum ex illo jam dicto errore suo revocare totam seriem bonorum operum ad fidem tanquam ad meritum liberi arbitrii nostri. Nam uti dixerat: *Libero arbitrio habet homo ut credat liberatori suo.* Et è contrario totam seriem malorum operum, quæ ex obduratione sequuntur, ad infidelitatem illam primam, qua nolunt credere; tanquam ad meritum liberi arbitrii. Reliqua vero opera sive bona sive mala, non tam vult esse nostra, quam divini muneris, & supplicij, quo bona opera, & mala ex promerito divinæ gratiæ beneficio, & obdurationis iudicio consequuntur.

Hinc jam elucet verborum illorum intellectus quæ nobis opposita, & jam citatis intertextæ sunt: *Non ergo hoc illi Pharaoni imputatur, quod tunc non obtemperavit, quando iudem obdurato corde obtemperare non poterat, sed quia dignum se præbuit, cui cor obduraretur priori infidelitate.* Non vult enim significare quod non fuerit ei imputata tanquam peccatum illa inobedientia, quam in eo gravissimè Scriptura reprehendit; sed quod non fuerit ei imputatum tanquam liberum, seu tanquam meritum liberi arbitrii, illo libertatis genere, quod liberæ voluntatis motum, nullo supplicio egente vel gratia dante provocatum sonat. Nam quando gratia vel supplicium facit facere voluntatem, actus qui sequitur non est liber Augustino, illo libertatis genere, nec fit per liberum arbitrium, tanquam per id quod impellit & flectit ad velle voluntatem, sed per gratiam vel per supplicium. Sic enim seipsum statim explicat, quando dicit, quod post fidei meritum, quod est liberi arbitrii, per manus Dei bene operantur; & post meritum infidelitatis, quod similiter est liberi arbitrii, per ipsam penam etiam male operantur. Et

rursum, quando dicit, quod illa misericordia qua Deus facit bonum operari, procedenti merito fidei tribuitur, & ista obduratio procedenti impietati, ut & bona per donum Dei operetur, & mala per supplicium: Neutrum videlicet per liberum arbitrium quod post illud donum Dei & supplicium non est amplius liberum, eo qui jam explicatus est libertatis modo: quamvis liberum ei fuerit, ut sola libertate sua crederet & non crederet, neque gratia donante credendi voluntatem, neque supplicio non credendi. Nam hoc sibi vult illa adverbativa, quam statim adijcit: *Cum tamen homini non auferatur liberum voluntatis arbitrium sive ad credendum Deo, ut consequatur, nos misericordia, sive ad impietatem, id est, incredulitatem, ut consequatur nos supplicium.* Hoc sibi vult & illud quod ante discursus illius inchoationem præmiserat, & refutando falsum esse demonstraverat, quod quidam putarent, *Paulum ab illo liberum voluntatis arbitrium, quo promeremur Deum bono pietatis, id est, credulitatis; vel malo impietatis, id est, incredulitatis, offendimus: hoc est, eum abstinuisse libertatem credendi & non credendi.* Negat enim hoc exserte, utpote quos ad credendum & non credendum liberum voluntatis arbitrium habere profiteretur, non tamen liberum ad bene operandum, quod munus gratiæ omnibus largiri debet, neque semper liberum ad malè operandum quod in quibusdam ad malè operandum ex obdurationis supplicio captivatum est. Hæc meo iudicio est vera germanaque loci illius explicatio, principijs Augustini omnibus conformissima; quæ quamvis falsa sint & ab ipso retractata, eo quod arbitrium, post peccati originalis infirmitatem, non magis liberum sit ad credendum quam ad operandum, sed utrumque per spiritum fidei & charitatis dari debeat, neque minus prima infirmitas, quam obduratio ex peccati originalis supplicio consequatur, genuinam tamen Augustiniam sensus expositionem continent. Quæ si quis meliorem invenit, gratulor, & si eam scire meruero, ex animo gratias agam; dimmedo tamen non ex ea confici velit, non imputari obduratis peccata sua, quæ Deo non obtemperando committunt. Hoc enim scio perpetuæ constantique sancti Anustius doctrinæ repugnare.

Ibid.

CAPVT XVII.

Non frustra dantur præcepta, consilia, exhortationes, correptiones ijs qui gratia sufficiente destituti sunt. Absurdum quod homini post lapsum Deus illam gratiam debeat, & quare.

SED addunt aliud frustra fore præcepta, frustra consilia, frustra exhortationes atque correptiones nisi gratia sufficiens omnibus detur. Nam huiusmodi præcepta, consilia & exhortationes non peccandi

& bene vivendi & convertendi sese ad Deum vivum ad omnes pertinent, quibus tamen bene uti nemo sine gratia sufficiens potest. Quis igitur istorum stimulorum usus fuerit, quorum usus non potest sequi?

Respon-